

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Черкасова Володимира Федоровича

на дисертацію **Кібіча Дениса Олександровича**

**«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ
ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ АКМЕОЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»** подану

на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми роботи та її зв'язок із

науковими дослідженнями

Підвищення конкурентоспроможності, рівня ефективності освітнього процесу та професійно-педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти обумовлюється необхідністю підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій. Наразі формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій в Україні залишається поза увагою керівників, попри те, що досвід багатьох країн світу вказує на позитивні наслідки її розвитку.

Дослідження процесу підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій є надзвичайно важливим, оскільки саме її розуміння є невід'ємною частиною подальшого успіху діяльності закладу освіти. Тож підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій в умовах освітнього середовища є доцільним та своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На користь актуальності досліджуваної проблеми свідчить те, що наукове дослідження Д. О. Кібіча виконано відповідно до теми кафедри

педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 28 жовтня 2021 р.).

Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів

Не викликає сумніву наукова новизна дослідження, адже вперше розроблено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, а саме: спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури; насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм; актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності. До того ж розкрито сутність феноменів «підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» і «підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», визначено структуру (мотиваційно-аксіологічний, особистісний, гностичний, операційно-інструментальний компоненти), критерії (настановний, емоційно-регуляційний, когнітивний, діяльнісний), показники та рівні сформованості досліджуваного феномена. Розроблено модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

Уточнено сутність понять «комунікативна культура школяра» і «комунікативна культура вчителя образотворчого мистецтва».

Відмітимо практичну значущість проведеного дослідження, що полягає в розроблені й експериментальній перевірці методики діагностики сформованості підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій та методики підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій з поетапним (змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний) упровадженням визначених і обґрунтованих педагогічних умов, реалізованих через застосування презентаційного вебінару, майстерні тощо.

Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено у 8 публікаціях автора (із них 6 одноосібних). Із них: 3 – у фахових наукових виданнях, 5 – апробаційного характеру. Зміст публікацій здобувача, спрямованість міжнародних наукових конференцій, де відбулася апробація основних наукових положень та результатів дисертації, повною мірою розкривають дослідницьку проблему.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертаційної роботи Дениса Олександровича Кібича засвідчує, що здійснене дослідження окресленої проблеми є цілісним і системним. Науковий апарат сформульовано професійно і коректно. З огляду на мету роботи, яка полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх

учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, було визначено чотири завдання дослідження, спрямованих на досягнення поставленої мети, а також визначено об'єкт і предмет дослідження.

Цінним є те, що для досягнення мети і вирішення поставлених завдань дослідження здобувачем використано загальнонаукові методи наукового пізнання: теоретичні – вивчення й порівняльний аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури з проблеми, що досліджується; системний аналіз, класифікація й узагальнення науково-теоретичних і практико-методичних даних; моделювання; емпіричні – вивчення й узагальнення інноваційного педагогічного досвіду, анкетування, опитування, тестування, самооцінювання, педагогічний експеримент; кількісний і якісний аналіз результатів дослідження з використанням методу математичної статистики (λ -критерій Колмогорова-Смирнова). Застосування зазначених методів дозволило здобувачу зробити науково обґрунтовані висновки.

Дисертаційна робота складається із анотації, списку умовних скорочень, вступу, двох розділів, висновків з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (267 найменувань, із них 19 – іноземними мовами), 18 додатків на 61 сторінці. У тексті вміщено 4 рисунки, 12 таблиць. Загальний обсяг дисертації становить 285 сторінок, із них основного тексту – 179 сторінок.

Обґрунтованість сформульованих у дисертації положень забезпечується різноманітністю джерельної бази, яка містить джерела загальнопедагогічного, методичного, психологічного, мистецтвознавчого спрямування, українською та іноземними мовами.

Вартісним є те, що Денис Олександрович Кібіч коректно і виважено підходить до визначення структури підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів, яка полягає у єдності особистісного, мотиваційно-аксіологічного,

гностичного, операційно-інструментального компонентів; у обґрунтованих педагогічних умовах вирішення завдань дослідження, як-от: розкрити сутність ключових дефініцій дослідження; уточнити зміст понять «комунікативна культура школяра» і «комунікативна культура вчителя образотворчого мистецтва»; визначити компоненти, критерії, показники і схарактеризувати рівні сформованості підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій; обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій; розробити й апробувати модель і методику підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Структура та обсяг дисертаційного дослідження Д. О. Кібіча відповідає меті та завданням. Робота виконана з дотриманням установлених вимог. У вступі лаконічно висвітлено актуальність, зв'язок з науковими програмами та планами, коректно сформульовано мету та завдання, об'єкт і предмет, обґрунтовано теоретико-методологічну основу дослідження, методи, наукову новизну, практичне значення, презентовано апробацію результатів дослідження.

У *першому розділі* автором дисертації обґрунтовано теоретичні засади проблеми підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури здобувачів освіти. На особливу увагу заслуговує те, що ретельне студіювання наукової літератури з обраної проблеми уможливило проаналізувати різні погляди вчених на з'ясування сутності дефініцій, що інтегрують в системі наукового пошуку. Студіювання

першоджерел уможливило визначити сутність таких понять, як: «культура» та «корпоративна культура», уточнено зміст поняття «підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» та сутність феномену «комунікативна культура школяра» і «комунікативна культура вчителя образотворчого мистецтва».

Позитивним здобутком дисертаційного дослідження Дениса Олександровича Кібича є визначення компонентів (мотиваційно-аксіологічний, особистісний, гностичний, операційно-інструментальний), критеріїв (настановний, емоційно-регуляційний, когнітивний, діяльнісний), показників (наявність професійно-педагогічної мотивації, ціннісна орієнтація на формування комунікативної культури, професійно зорієнтована спрямованість особистості, емпатійність, комунікативність, комунікативна толерантність, уявлення про сутність комунікативної культури та методичний тезаурус її формування, обізнаність про способи та методи ефективної художньо-педагогічної комунікації, рефлексивність, комунікативні здібності й уміння, уміння аналізувати, обговорювати, інтерпретувати твори мистецтва, володіння майбутніми вчителями образотворчого мистецтва акмеологічними технологіями) і схарактеризовано рівні (достатній, задовільний, низький) сформованості підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

Вагомим науково-методичним доробком Дмитра Олександровича Кібича є представлений у межах розробленої методики комплекс педагогічних умов, а саме: спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури; насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм; актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів

образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності.

Наукову цінність представляє *другий розділ* дисертаційного дослідження, у якому автором вдало висвітлено результати експериментальної роботи з реалізації педагогічних умов формування підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій. У цьому контексті автором розроблено й обґрунтовано модель і методику підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій з поетапним (змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний) упровадженням визначених і обґрунтованих педагогічних умов, реалізованих через застосування презентаційного вебінару, майстерні, акме-тренінгу, рольової гри «Мистецький діалог», акме-технологій рефлексивного самоаналізу, партисипації, акмеологічного супроводу, інтермедіальної, проєктної діяльності тощо в межах лабораторії «Інновації в освіті».

На засадах розробленої діагностичної методики здійснено констатувальний експеримент, який проходив на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт впровадження № 1795/04 від 05.09.2024 р.) та Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-483/3 від 23.09.2024 р.).

Вагомим науково-методичним доробком є розробка й обґрунтування автором системи критеріїв (настановний, емоційно-регуляційний, когнітивний, діяльнісний), показників та рівнів сформованості досліджуваної підготовленості. За результатами прикінцевого етапу експерименту виявлено, що у майбутніх учителів образотворчого мистецтва експериментальної групи відбулися суттєві позитивні зміни в результатах сформованості

підготовленості до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій на відміну від контрольної.

За влучним висловлюванням автора дисертації за результатами прикінцевого етапу експерименту виявлено, що у майбутніх учителів образотворчого мистецтва експериментальної групи відбулися суттєві позитивні зміни в результатах сформованості підготовленості до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій на відміну від контрольної: достатнього рівня досягли достатнього рівня досягли 43,23% майбутніх учителів образотворчого мистецтва експериментальної групи (було 18,75%) та 23,81% – контрольної групи (було 17,86%) на задовільному рівні виявлено 50% респондентів експериментальної групи (було 53,13%) і 50% – контрольної групи (було 53,57%), на низькому рівні залишилося 6,77% досліджуваних експериментальної групи (було 28,12%) та 26,19% майбутніх педагогів-художників контрольної групи (було 28,57%).

Ефективність розробленої методики сформованості підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій підтверджено застосуванням методу математичної статистики.

Оцінка змісту й оформлення дисертації

Відмітимо, що дисертаційна робота добре структурована і відповідає встановленим вимогам щодо оформлення. Стиль викладу в ній наукових положень, матеріалів досліджень та висновків зрозумілий і доступний для сприйняття.

Ознайомлення з текстом дисертації Дениса Олександровича Кібича дає підстави стверджувати, що дана наукова робота є цілісною, самостійною,

завершеною працею, що пройшла належну апробацію та відповідає вимогам, що ставить МОН України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати представленої Денисом Олександровичем Кібічем дисертаційної роботи, слушно висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер, і ні в якій мірі не впливають на значущість дисертаційного дослідження, а саме:

1. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Дениса Олександровича Кібіча стосовно підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій варто було б схарактеризувати досвід провідних університетів країн-членів Європейського Союзу та науковців з дослідженої проблематики.

2. У контексті предметного поля дослідження варто уточнити, які дисципліни Ви пропонуєте включити до навчальних планів вищих навчальних закладів мистецького спрямування, які б ефективно впливали на підготовку майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

3. Робота тільки виграла б, якщо б здобувач підтвердив вірогідність результатів дослідження впровадженням запропонованої методики підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій не тільки в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та Криворізькому державному педагогічному університеті, а також в освітніх закладах мистецького спрямування інших регіонів України.

4. Пропоноване дисертаційне дослідження є цілісним і завершеним, передбачає реалізацію практичного складника, тому доцільно було б більше

уваги приділити цьому аспекту, зокрема розробити методичний посібник щодо методики підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

5. У тексті дисертації трапляються окремі орфографічні помилки та стилістичні недоліки.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

На підставі аналізу тексту дисертації можна засвідчити дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

Загальні висновки

Враховуючи актуальність, новизну, завершеність, самостійність, вірогідність висновків і цілісність дисертації Дениса Олександровича Кібіча на тему «Підготовка майбутніх учителів підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», варто зазначити, що вона є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке виконано за актуальною темою з використанням адекватних методів наукового пошуку. Дисертація містить науково обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, достатньо повно оприлюднені в наукових працях та свідчать про особистий внесок здобувача в науку. Робота відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів

України № 44 від 12.01.2022), а Денис Олександрович Кібіч заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Комунального закладу вищої освіти
«Академія культури і мистецтв»
Закарпатської обласної ради

Володимир ЧЕРКАСОВ

Підпис Володимира Черкасова засвідчую:
проректор з науково-педагогічної роботи
по організації освітнього процесу,
кандидат наук з соціальних комунікацій

Оксана ТЕЛЕП

